

Spaces for sport: een nieuwe kijk op sportdeelname

Afgelopen mei mocht ik mijn proefschrift 'Spaces for sport' verdedigen. Daarin laat ik zien hoe de ruimtelijke omgeving en persoonlijke factoren op elkaar inwerken en sportdeelname verklaren. Het onderzoek was niet alleen een persoonlijk academisch avontuur, maar maakte vooral duidelijk dat een sportvriendelijke inrichting van de openbare ruimte veel kansen biedt voor beleidsmakers.

DOOR INEKE DEELEN

Meer dan afstand en bereikbaarheid

Mijn onderzoek maakte deel uit van een groter onderzoeksproject waarin de rol van sportvoorzieningen voor sportdeelname en sportbeleid centraal stond. Al snel kwam ik erachter dat de invloed van afstand, bereikbaarheid en aanwezigheid van sportvoorzieningen op sportdeelname sterk blijkt af te hangen van de ruimtelijke context (land, stad of platteland), doelgroep (leeftijd, geslacht, sociaaleconomische positie, type sporters) en gebruikte meetmethoden. Ik vroeg me af: hoe relevant is het om te weten of de afstand naar je sport bepaalt of je wel of niet gaat sporten, als je toch al sport? En: als ik naast een voetbalveld of zwembad woon, betekent dit toch ook niet dat ik er gebruik van maak? Daarnaast is er bijna geen land ter wereld met zo'n grote dichtheid aan diverse en kwalitatief goede sportinfrastructuur als Nederland, en zien we dat vooral de openbare ruimte als sportlocatie in trek is. Dan moeten er toch andere factoren zijn dan de ruimtelijke omgeving die verklaren waarom bepaalde groepen binnen de bevolking niet of veel minder sporten?

Gedragsverandering

Mijn zoektocht leidde me over de grenzen van mijn eigen vakgebied, de sociale geografie, heen. Motivatie (waarom sport je, wat drijft je?), doelen om te sporten (wat wil je ermee bereiken?) en ervaren belemmeringen blijken belangrijke voorspellers van sportdeelname. Aan de andere kant hebben theorieën en modellen om 'gezond gedrag' te verklaren juist steeds meer aandacht voor de invloed van de ruimtelijke omgeving. Maar wat is het relatieve belang van de ruimtelijke omgeving specifiek voor sportdeelname? En hoe hangen persoonlijke en ruimtelijke factoren met elkaar samen? Maken mensen met andere motieven of doelen ook gebruik

Uiteindelijk gaat sport- en gezondheidsstimulering om gedragsverandering en blijft het op lokaal niveau maatwerk

van andere sportlocaties? Ervaren beginnende hardlopers de openbare ruimte anders dan gevorderden en welke omgevingsaspecten werken motiverend? Die vragen bleken nog onbeantwoord.

Geography is about people and places

Op basis van vijf verschillende deelonderzoeken concludeer ik in mijn proefschrift dat de ruimtelijke omgeving ertoe doet als je sportgedrag wilt verklaren. Het gaat dan zowel om de beschikbaarheid en nabijheid van parken, bos en natuurgebieden en sportvoorzieningen, de leefbaarheid en stedelijke dichtheid van de wijk, als om de beleving van de ruimtelijke omgeving. De beleving en het gebruik van de omgeving blijken vaak samen te hangen met persoonlijke factoren. Zo sluiten vooral ongebonden vormen van sport en laagdrempelige en flexibele sportlocaties zoals de openbare ruimte goed aan op de motieven, doelen, voorkeuren en behoeften van de grote groep 'drukke' mensen en sporters die sporten vanuit gezondheidsmotief. En beginnende hardlopers hechten meer waarde aan een groene en levendige openbare ruimte dan gevorderde lopers. De ruimtelijke omgeving blijkt dus niet voor iedereen op dezelfde wijze gerelateerd aan sportdeelname. Integendeel, voor sommige mensen spelen persoonlijke factoren juist een veel belangrijkere rol.

Sportvriendelijke inrichting: kans en uitdaging

Wat betekent dit voor de beleidspraktijk? Het sportvriendelijk inrichten van de openbare ruimte is voor gemeenten dé kans om niet alleen sport en bewegen te stimuleren, maar juist ook om woonwijken gezonder, leefbaarder en inclusiever te maken. Dit kan alleen als wijken vanaf de tekentafel (her)ontworpen worden, vanuit een visie die leidend is in ontwerp- en beleidskeuzes. Een belangrijke voorwaarde hierbij is dat (beleids)professionals in het ruimtelijk-, sociaal-, sport- en gezondheidsdomein betrokken zijn bij de gebiedsontwikkeling en deze visie gezamenlijk omarmen. Een andere voorwaarde is dat de belangen en behoeften van stakeholders, waaronder sportaanbieders en (potentiële) gebruikers van de sportieve ruimtelijke omgeving, tijdig in kaart worden gebracht. Het inventariseren van behoeften en wensen van bewoners – en dan vooral van kwetsbare bewoners die niet of minder vaak sporten en bewegen – klinkt natuurlijk mooi, maar blijkt in de praktijk complex en niet altijd voldoende. Naast persoonlijke factoren spelen culturele aspecten en de sociale omgeving vaak ook een belangrijke rol, die mogelijk weer doorwerken op het gebruik van de ruimte voor sport. Uiteindelijk gaat sport- en gezondheidsstimulering om gedragsverandering en blijft het op lokaal niveau maatwerk. ●

Ineke Deelen is als adviseur en onderzoeker verbonden aan USBO Advies, Departement Bestuurs- en Organisatiewetenschap (Universiteit Utrecht). Ze werkt in opdracht van gemeenten, de overheid en sportorganisaties aan toegepaste vraagstukken die raken aan de publieke waarde van sport. Meer informatie en een link naar haar proefschrift 'Spaces for sport. The interplay between the physical environment, intrapersonal factors and sports participation' vindt u hier.

Column

FRANK VAN EEKEREN

Voor het komende voetbalseizoen geef ik alvast een tip: zet uw geld in op Helmond Sport. U leest het goed. De club die als 20ste eindigde in de Keuken Kampioendivisie, en zich dus de slechtste profclub van Nederland mag noemen, heeft mijn volste vertrouwen.

Ik moet wel meteen bekennen dat ik niet spontaan de namen van drie Helmond Sport-spelers kan opnoemen. Na de roemruchte jaren 80, met kleurrijke voetballers als Harry Lubse en keeper Otto Versfeld, is de club aan mijn aandacht ontsnapt. En niet alleen bij mij. Behalve op de competitieranglijst bungelt Helmond Sport ook onderaan populariteitspolls. Veel lager kan de club niet zakken.

Wat is het bestaansrecht van zo'n club, vraag je je af. Een vraag die meer clubs in de Keuken Kampioendivisie zich kunnen stellen. Meer dan een incidenteel sportief succesje in de vorm van een rondje nacompetitie zit er voor clubs als Helmond Sport, TOP Oss of FC Dordrecht vaak niet in. En dat is problematisch, want in het betaald voetbal geldt de aloude

regel: zonder de korte termijn is er geen lange termijn. Toch voorspel ik dat Helmond Sport een goed seizoen gaat draaien. Meer dan dat: ik voorzie een mooie toekomst, omdat de club het fundamenteel anders gaat doen. Het bestuur en de directie beseffen dat de ranglijst niet het eerste is waar zij zich nu op moeten richten. En supporters snappen ook wel dat op Sportpark De Braak voorlopig geen Champions League-niveau zal worden aangetikt. De waarde van de club moet op een andere manier worden vergroot.

Dat gaat gebeuren samen met sponsors, scholengemeenschappen, welzijnsinstellingen en het ziekenhuis. Deze organisaties zien in dat zij hún waarde voor de samenleving kunnen vergroten door samen te werken met de voetbalclub. De Helmondse partners vormen inmiddels een, zoals zij het zelf noemen, 'waarden netwerk', dat moet gaan zorgen voor een vitale, gezonde en innovatieve stad.

Het zijn geen loze woorden. Alle Helmond Sport-spelers hebben in hun contract staan dat zij zich een aantal uur per week inzetten voor maatschappelijke en sportieve projecten. De hoofdsponsor maakt op

het shirt plaats voor 'Heel Helmond Sport', de naam van het waardenetwerk. En vanaf de zomer van 2023 betrekken de club, scholen en andere partners een nieuw multifunctioneel stadion plus bijbehorende sport- en beleefcampus, dat een trekpleister moet worden voor jong en oud.

Op deze manier vormt Helmond Sport zich om tot een waardevolle club met volop bestaansrecht. Het is weer eens wat anders dan op zoek gaan naar een rijke Rus of Arabier. Ook clubs als Telstar, dat zich sterk afficheert als cultclub, en Almere City, dat de binding tussen club en stad bewust aanhaalt, laten zien dat er alternatieve manieren zijn om een betaald voetbalclub gezond te maken.

Tegelijkertijd blijven het voetbalclubs die hun identiteit moeten zien te behouden. Daarom is het ook geruststellend te weten dat Helmond Sport heel 'normaal' handelde na het behalen van de laatste plaats in het afgelopen seizoen: de trainer vloog de laan uit. ●

Frank van Eekeren
Coördinator Sport & Society